

การวิเคราะห์บริบทและสภาพการเปลี่ยนแปลงของภาษาล้านนา ในกลุ่ม 5 เชียง

พระครูวิมลศิลป์กิจ (เรืองฤทธิ์ แก้วเปียง)¹

บทคัดย่อ

การศึกษาวិเคราะห์บริบทและสภาพการเปลี่ยนแปลงของภาษาล้านนาใน 5 เชียง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์และการแพร่กระจายของอักษรล้านนาในกลุ่ม 5 เชียง ศึกษาอักษรหรือภาษาล้านนาที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมในกลุ่ม 5 เชียง และวิเคราะห์บริบทและสภาพการเปลี่ยนแปลงของภาษาล้านนาในกลุ่ม 5 เชียง ใช้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาล้านนามีจำนวน 15 คน และกลุ่มตัวอย่างคือผู้ที่ยังใช้ภาษาล้านนาในการเขียนและพูดในปัจจุบันมีจำนวน 15 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 30 รูป/คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการลงพื้นที่จริง การสังเกต บันทึกเสียง สัมภาษณ์เชิงลึก ผู้เชี่ยวชาญและผู้ใช้ภาษาล้านนาและแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความเรียงและจัดกลุ่ม แล้วนำมาสรุปและรายงานผล ตามกรอบวัตถุประสงค์การวิจัย ผลการศึกษาวិจัยพบว่า

การแพร่กระจายของภาษาล้านนามีสาเหตุแห่งการแพร่กระจายไปสู่ดินแดนที่เป็นบริวารในปกครองใน 2 ลักษณะ คือ การอพยพผู้คนในช่วงการทำศึกสงคราม และอิทธิพลของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สำหรับความเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมในกลุ่ม 5 เชียงนั้นมีพระพุทธศาสนาเป็นตัวเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมโดยใช้ภาษาล้านนาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นสื่อในการสร้างความสัมพันธ์กันอย่างเด่นชัดใน 3 ประเด็น ได้แก่ (1) ความสัมพันธ์ทางด้านค่านิยมที่มีต่อสังคม วิถีชีวิต (2) ความสัมพันธ์ทางด้านวิถีปฏิบัติ ความเชื่อ วัฒนธรรม จารีต และประเพณี และ (3) ความสัมพันธ์ทางด้านศิลปะ และสถาปัตยกรรม ส่วนบริบทและสภาพการเปลี่ยนแปลงของภาษาล้านนาในกลุ่ม 5 เชียง ยังมีการใช้ภาษาล้านนาในชุมชนที่เหมือนกัน ด้านบริบทและสภาพการเปลี่ยนแปลงของภาษาล้านนาในปัจจุบันมีแนวโน้มว่าจะสูญหายถ้าไม่ช่วยกันฟื้นฟูอนุรักษ์และสืบสาน แนวทางในการจะฟื้นฟูอนุรักษ์

---

¹ อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย อีเมล praew_prf@hotmail.com

และสืบสานในประเทศไทย มี 3 ประเด็น คือ การฟื้นฟูการเรียนการสอนในวัด
ในสถานศึกษาทุกแห่งของภาคเหนือ การสร้างเครือข่ายการส่งเสริมสนับสนุนกับ
หน่วยงาน องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน

คำสำคัญ : 1. บริบทภาษาล้านนา. 2. สภาพของภาษาล้านนา. 3. วัฒนธรรมล้านนา.
4. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม. 5. แพร่กระจาย. 6. วิเคราะห์บริบท.
7. ห้าเขียง.

An Analysis of the Contexts and the Permutations of the Lanna Language in the “5 Chiang”

Phrakhruwimonsinlapakit (Ruangrith Kaewpiang)²

Abstract

The purposes of this research are to study the history and the spread of the Lanna Language alphabets in the “5 Chiang” and to investigate the Lanna alphabets and the Lanna language which is associated with social and cultural relations in the “5 Chiang”. The target group of the study included 15 experts on the Lanna Language and 15 people who still use the Lanna language in writing and speaking, totaling 30 participants. Data collection was carried out in the 5 areas, using fieldwork, observation, audio recorder and in-depth interview with experts and people who still use the Lanna language and questionnaires. The analytical processes involved analyzing the narratives, grouping, summarizing, and reporting based on the objectives of the study. The findings of the study were as follows: The spread of the Lanna Language alphabets into the territory under the host’s dominance was attributable to 2 causes. These are the evacuation of people during the war and the influence of the Buddhism’s propagation. It was also found that Buddhism created the social and cultural relations among the 5 Chiang. The spoken and written language was the means by which the relations were created in three aspects. These are: (1) value associated with society and way of life, (2) social practices, beliefs, culture, customs and traditions and (3) art and architecture. Regarding the contexts and the permutations of the Lanna language in the 5 Chiang, this language is still in use within the same communities. With respect to the contexts and the permutations of the Lanna language at present, there is a tendency that this language may be lost if there is no effort

---

² Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiang Rai Buddhist College, Chiang Rai, Thailand. Email address: praew_prf@hotmail.com

to restore, preserve and inherit it. Guidelines for restoration, preservation and inheritance in Thailand consist of the following: restoration of the teaching of the language in the temples and in all the education institutions in the north and the creation of network of support with public and private organizations.

Keywords: 1. Contexts of the Lanna language. 2. Lanna language. 3. Lanna culture. 4. Cultural change. 5. Spread. 6. Context analysis. 7. Five Chiang.

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ภาษาล้านนามีทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน เป็นสิ่งแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ความเป็นชนชาติที่มีอารยธรรมที่ยิ่งใหญ่ คำว่า ตัวเมือง หรือภาษาล้านนา นี้ เป็นชื่อเรียกตัวอักษรที่ใช้กันในบริเวณภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย (ล้านนา) ซึ่งคนในบริเวณนี้เรียกตัวเองว่า คนเมือง ภาษาพูดก็เรียกว่า คำเมือง และอักษรเขียนก็เรียกว่า ตัวเมือง ซึ่งเป็นแบบฉบับของตนเองและได้วิวัฒนาการมาเป็นร่วม 2,000 ปี ยังคงปรากฏและใช้มาจนถึงทุกวันนี้ ในอดีตการเรียนภาษาล้านนา จะเรียนทั้งฝ่ายอาณาจักรและฝ่ายศาสนจักร ปัจจุบันการเรียนตัวเมือง หรือภาษาล้านนา นำเป็นห่วงอย่างยิ่ง เพราะเยาวชนและคนทั่วไปต่างไม่ให้ความสนใจที่จะเรียนรู้ เพราะเห็นว่าเป็นสิ่งที่ล้าสมัยหรือเห็นว่าเป็นสิ่งที่ พระ เณร ในวัดเท่านั้นที่ต้องเรียน จึงทำให้ขาดผู้ที่ศึกษาและรักษามรดกที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษให้คงอยู่ต่อไป

ภาษาล้านนา หมายถึงถึง ภาษาเขียน (ตัวเมือง) และภาษาพูด (คำเมือง) นอกจากจะใช้ใน 8 จังหวัดภาคเหนือแล้ว ยังมีผู้ใช้ภาษาล้านนาในบางท้องที่ของจังหวัดอุดรธานี ตาก สุโขทัย สระบุรี ในประเทศเพื่อนบ้าน เช่น นครเข็ญตุง (เมียนมาร์) ลีบสองปันนา (จีน) และอีกหลายแห่งในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แม้จะมีสำเนียงพูดผิดเพี้ยนกันไปบ้าง ตัวอักษรแตกต่างกันไปบ้างเล็กน้อย แต่ก็สามารถสื่อสารกันได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะภาษาเขียนที่ใช้ในนครเข็ญตุง ที่เรียกว่า ตัวชิน ทั้งลักษณะของตัวอักษร และอักษรวิธีเหมือนกับตัวเมือง ที่ใช้ในภาคเหนือของไทย อักษรล้านนา (ตัวเมือง) ถือได้ว่าเป็นอักษรแห่งภาษาแม่ของชาวล้านนา เป็นมรดกอันล้ำค่าทางอักษรศาสตร์ เป็นศาสตร์อันสูงสุดของชาวล้านนา เป็นภูมิปัญญาของนักปราชญ์ชาวล้านนา เป็นอักษรแห่งมนต์ขลัง ถือกันมาว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ ควรแก่การรับรองพระพุทธรูป จึงเป็นอักษรที่ใช้เกี่ยวกับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ใช้ในการจารพระไตรปิฎก คัมภีร์ ไบลาณ ธรรมชาดก บทสวดมนต์ พงศาวดาร ตำนาน ศิลจารึก โหราศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ตำรายาสมุนไพร วรรณกรรมล้านนา ตลอดจนคติ คำสอนต่างๆ และที่สำคัญที่สุดอีกประการหนึ่ง คือตำราไสยศาสตร์ เลขยันต์ คาถาเวทย์มนต์ต่างๆ ที่คนล้านนาถือว่าขลังมาแต่โบราณกาล

ในขณะเดียวกัน ตัวอักษรกลุ่มภาษาล้านนาที่แพร่กระจายอยู่ในกลุ่ม 5 เชียงนี้ ได้รับอิทธิพลมาจากภาษาสันสกฤต คนไทย ลาว พม่าเข็ญตุง เข็ญรุ่ง (ลีบสองปันนา) ซึ่งเรียกว่าอักษรธรรมต่อมาเมื่ออาณาจักรล้านนาสูญสิ้นไปจึงเรียกอักษรธรรมแยกออกเป็นกลุ่ม ๆ ได้แก่ กลุ่มที่อยู่เข็ญตุงก็เรียกว่าอักษรธรรมเข็ญตุงหรือไทชิน กลุ่มที่อยู่ลีบสองปันนา ก็เรียกว่าอักษรธรรมไทลื้อ หรืออักษรไทลื้อ กลุ่มที่อยู่เข็ญตุงก็

เรียกว่าอักษรธรรมลาว ต่อมาเป็นอักษรไทน้อยที่ใช้อยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย สามารถสื่อสารเข้าใจกันได้ ในขณะที่ภาษาลาวได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยค่อนข้างมาก และมีการใช้คำศัพท์ภาษาไทยปะปนค่อนข้างมาก

กลุ่มรัฐ 5 เชียง เป็นกลุ่มชนที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษที่ก่อกำเนิดอารยธรรมที่ยิ่งใหญ่ ทว่าท่ามกลางกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงและโลกาภิวัตน์ รวมทั้งการแบ่งเขตรัฐชาติต่างๆ ในดินแดนแถบลุ่มน้ำโขง และกระแสความผกผันทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมทำให้วิวัฒนาการทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม ไม่เด่นชัดและอ่อนด้อยลงไป ความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์ถูกปิดกั้นด้วยอำนาจรัฐและลัทธิทางการเมืองถึงแม้ว่าปัจจุบันความเป็นรัฐชาติและอาณาจักรจะสูญสิ้นไปไม่ต่ำกว่าร้อยปีแล้วก็ตาม ในกลุ่มชนต่าง ๆ ก็ยังมีผู้คนบางคนและบางชุมชนที่สามารถดำรงอัตลักษณ์ของตนเองและยังสืบสานภูมิปัญญาของบรรพบุรุษเอาไว้ได้อย่างเข้มแข็งที่เห็นได้ชัดเจนคือ อักษรเขียน ภาษาพูด และศิลปวัฒนธรรมอันดีงามแต่เป็นเพียงกลุ่มวัยกลางคนขึ้นไปเท่านั้น ส่วนกลุ่มวัยรุ่นไม่ได้สนใจเลย จึงทำให้มรดกล้านนาที่เป็นอักษรเขียน ภาษาพูด และศิลปวัฒนธรรมเริ่มถดถอยลงไปทีละน้อย ๆ ถ้าหมตรุ่นวัยกลางคน วัยสูงอายุแล้วอะไรจะเกิดขึ้น จึงเป็นคำถามที่ต้องการคำตอบ ดังนั้นดินแดนห้าเชียง เป็นดินแดนที่พระพุทธศาสนาตั้งมั่นอยู่อย่างยาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้ก่อเกิดพุทธศิลปะ สถาปัตยกรรม จิตรกรรม วัฒนธรรมต่าง ๆ อย่างมากมาย แม้จะล่วงเลยไปหลายร้อยปีแล้วก็ตาม ก็ยังมีให้เห็นอยู่จนบัดนี้ การที่พระพุทธศาสนายืนอยู่ได้ก็ด้วยอาศัยความศรัทธา ปสาธะของประชาชนในพระสงฆ์ มอบให้พระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ไม่ว่าจะเขียนราย เชียงใหม่ เชียงตุง เชียงรุ่ง หรือเชียงทอง

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาสังคมไทยได้ประจักษ์กับความเคลื่อนไหวความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่รวดเร็วฉับพลัน และมีพลังในการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงทั้งในด้านการสร้างสรรค์และการทำลายสิ่งใหม่ถูกสร้างขึ้นและถูกผลักดันให้แพร่กระจายไปอย่างรวดเร็วโดยผ่านเครือข่ายที่โยงใยทั่วโลกมีพลังอำนาจสูงจนดูเหมือนจะเป็นกระแสคลื่นที่ถูกพายุโหมทำให้สิ่งที่ขวางหน้าพังราบเป็นหน้ากลองไปได้ตะวันตกเรียกคลื่นลูกนี้ว่า “คลื่นลูกที่สาม” หรือยุคข้อมูลข่าวสารที่ใช้การเชื่อมโยงติดต่อกันผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและกำลังมี “คลื่นลูกที่สี่” และ “คลื่นลูกที่ห้า” ตามมา (Wittayasakphan, n.d.) นั่นคือภาษาถิ่นเริ่มตายไปที่ละน้อย ๆ โดยเฉพาะภาษาล้านนาที่อยู่ทางภาคเหนือตอนบน

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์บริบทและสภาพการเปลี่ยนแปลงของอักษรล้านนาที่แพร่กระจายอยู่ในเชียงต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยอาณาจักรล้านนาจนถึงปัจจุบัน ใน 5 เชียงดังกล่าวข้างต้นว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรและมีแนวโน้มเป็นอย่างไร

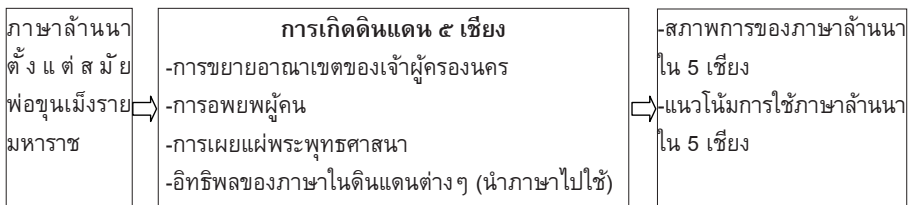
ในอนาคต เพื่อใช้เป็นคู่มือการส่งเสริมมรดกล้านนาให้ยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์และการแพร่กระจายของอักษรล้านนาในกลุ่ม 5 เชียง
2. เพื่อศึกษาถึงอักษรหรือภาษาล้านนาที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมในกลุ่ม 5 เชียง
3. เพื่อวิเคราะห์บริบทและสภาพการเปลี่ยนแปลงของภาษาล้านนาในกลุ่ม 5 เชียง

เครื่องมือและวิธีการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์บริบทและสภาพการเปลี่ยนแปลงของภาษาล้านนาในกลุ่ม 5 เชียง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์และการแพร่กระจายของอักษรล้านนาในกลุ่ม 5 เชียง เพื่อศึกษาถึงอักษรหรือภาษาล้านนาที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมในกลุ่ม 5 เชียง และเพื่อวิเคราะห์บริบทและสภาพการเปลี่ยนแปลงของภาษาล้านนาในกลุ่ม 5 เชียง โดยใช้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนที่อาศัยอยู่ใน 5 เชียงที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาล้านนา จำนวน 15 รูป/คน และที่ยังใช้อักษรธรรมหรือภาษาล้านนาในการเขียนและการพูดในปัจจุบัน จำนวน 15 รูป/คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 30 รูป/คน มุ่งเน้นศึกษาประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของภาษาล้านนากระบวนการพัฒนาภาษาล้านนาใน 5 เชียง และศึกษาบริบทและสภาพการเปลี่ยนแปลงของภาษาล้านนาใน 5 เชียง ได้แก่ เมืองเชียงตุง ประเทศเมียนมาร์ เมืองเชียงทอง (ปัจจุบันคือหลวงพระบาง) ประเทศสาธารณประชาธิปไตยประชาชนลาว เมืองเชียงรุ่ง (ปัจจุบันคือสิบสองพันนา) ประเทศสาธารณประชาชนจีน เมืองเชียงใหม่ และเมืองเชียงราย โดยใช้กรอบแนวคิดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ดินแดนล้านนาในอดีตไม่มีอาณาเขตที่ชัดเจนเช่นปัจจุบัน แต่ดินแดนล้านนาหรืออาณาเขตล้านนานั้นจะประกอบด้วยเมืองกลุ่มหนึ่งซึ่งมีความสัมพันธ์กันทางเครือญาติหรือทางวัฒนธรรม แต่ในสมัยที่อาณาจักรล้านนาเจริญรุ่งเรือง เคยมีอิทธิพลแผ่กระจายออกไปอย่างกว้างขวางไปถึงดินแดนเชียงใหม่ (สิบสองปันนา) เชียงทอง (หลวงพระบาง) และรัฐนานตอนใต้ คือเชียงใหม่ อาณาจักรล้านนามีภาษาพูด ภาษาเขียน วัฒนธรรม และประเพณีเป็นของตนเอง ต่อมาถูกปกครองในฐานะรัฐบรรณาการของอาณาจักรตองอู อาณาจักรอยุธยา และอาณาจักรอังวะ จนสิ้นฐานะอาณาจักร กลายเป็นเมืองส่วนหนึ่งของอาณาจักรอังวะในราชวงศ์ของยานไปในปีสุดท้าย ใน พ.ศ. 1781 พญามังรายได้ก่อตั้งอาณาจักรล้านนาขึ้น ซึ่งตามตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่กล่าวว่า พญามังรายเป็นโอรสของพญาลาวเม็ง กษัตริย์องค์ที่ 24 แห่งแคว้นหริภุญนคร หรือเงินยางเชียงแสน พระมารดาคือนางอ้วมิ่งจามเมือง หรือ นางเทพคำชาย ซึ่งเป็นธิดาของท้าวรุ่งแก่นชาย กษัตริย์ไทลื้อแห่งเมืองเชียงรุ่งเขตสิบสองปันนา ตามประวัติศาสตร์โยนกภาคพันธ์ หรือ หริภุญนคร เงินยาง และประวัติศาสตร์ภาคเหนือต่าง ๆ พบว่าสาเหตุที่เกิดอาณาจักร 5 เชียงนั้น มีอยู่ 3 ประการ คือ (1) การขยายอาณานิคมแผ่อำนาจของพระมหากษัตริย์ (2) การถอยร่นจากการถูกรุกรานจากชนชาติที่มีอำนาจมากกว่า และ (3) การย้ายถิ่นฐานเพื่อการดำรงชีวิตที่ดีกว่าเดิม สำหรับกำเนิดภาษาหรืออักษรล้านนานั้นยังไม่ปรากฏชัดว่าเริ่มใช้กันตั้งแต่สมัยไหน จะมีก่อนอาณาจักรโยนก หรือก่อนสมัยพระเจ้าเม็งรายมหาราชเป็นต้นมา เท่าที่หลักฐานที่พบอักษรล้านนาที่เก่าที่สุดในปัจจุบันคือ จารึกลานทอง พ.ศ. 1919 ซึ่งจารึกประวัติสมเด็จพระมหาเถรจุฬามณี โดยใช้อักษรธรรมล้านนาบันทึกภาษาบาลี และใช้อักษรสุโขทัยบันทึกภาษาไทย จารึกลานทองนี้ขุดพบที่บริเวณฐานพระประธานในอุโบสถวัดมหาธาตุ จังหวัดสุโขทัย ปัจจุบันอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อักษรล้านนาได้รับความนิยมและใช้สื่อสารกันแพร่หลายมากที่สุดในสมัยของสมเด็จพระเจ้าติโลกราช เพราะได้มีการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 8 ในปี พ.ศ. 2020 (ปัจจุบันคือวัดเจ็ดยอด จังหวัดเชียงใหม่) และได้ใช้อักษรล้านนาจารึกพระธรรมคัมภีร์ต่าง ๆ ที่ตรวจชำระแล้ว และเริ่มใช้ตัวอักษรล้านนาในรัชสมัยพระองค์ ทั้งนี้ ถือเอาว่าคัมภีร์ไตรปิฎกคัมภีร์แสดงว่ายังไม่ได้รับการตรวจแก้ คัมภีร์ไตรปิฎกที่แก้แล้วก็คงจะเขียนเป็นตัวเมืองนับแต่นั้นเป็นต้นมา อักษรตัวเมืองล้านนาก็แพร่หลายเพื่อการสื่อสารกันภายในอาณาจักรล้านนา ด้านการแพร่กระจายของของภาษาล้านนานั้น ผลการศึกษาวิจัยพบว่า มีสาเหตุแห่งการแพร่กระจายของภาษาหรืออักษรล้านนาไปสู่ดินแดนที่เป็นบริวารในปกครองใน 2 ลักษณะ คือ การอพยพผู้คนในช่วงการทำศึกสงคราม และอิทธิพลของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ส่วนความเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมในกลุ่ม 5 เชียงของภาษาล้านนานั้น ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ใน 5 เชียงนั้น มีพระพุทธศาสนาเป็นตัวเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมโดยใช้ภาษาล้านนาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นสื่อในการสร้างความสัมพันธ์กันอย่างเด่นชัดใน 3 ประเด็น ได้แก่ (1) ความสัมพันธ์ทางด้านค่านิยมที่มีต่อสังคม วิถีชีวิต คือ สื่อสารปฏิสัมพันธ์กันและกันในการค้าขาย การอยู่ร่วมกันในการดำรงชีวิต ฯลฯ (2) ความสัมพันธ์ทางด้านวิถีปฏิบัติ วัฒนธรรม จารีต และประเพณี คือ อักษรธรรมเป็นอักษรที่บันทึกหลักคำสอน หลักปฏิบัติ เพื่อเผยแพร่แก่สังคม เช่น คำสอนศาสนา ตำรายาพื้นบ้าน คาถาอาคมต่าง ๆ ตลอดจนถึงบันทึกจารีตประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ ฯลฯ และ (3) ความสัมพันธ์ทางด้านศิลปะและสถาปัตยกรรม คือ อักษรธรรมล้านนาเป็นอักษรที่บันทึกลักษณะของศิลปะ สถาปัตยกรรม ให้คนรู้ว่าศิลปะหรือสถาปัตยกรรมแต่ละประเภทมีลักษณะอันอย่างไร ให้คนได้ศึกษาค้นคว้าและสามารถนำศิลปะสถาปัตยกรรมเหล่านั้นไปจัดสร้างได้อย่างถูกต้อง จนเป็นลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมของกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ซึ่งมีลักษณะที่เป็นความเรียบง่าย มีความเป็นดั้งเดิมซึ่งความเป็นดั้งเดิมนั้นนั้นก็ได้รับการผสมผสานมาแล้ว จากวัฒนธรรมต่างชาติ ที่อาจเกิดขึ้นจากความหลากหลายทางชาติพันธุ์ จนเกิดการถ่ายทอด และกลายเป็นวัฒนธรรมใหม่ที่เกิดจากการผสมผสานวัฒนธรรมของแต่ละชาติพันธุ์ แต่อย่างไรก็ตามคงไม่มีวัฒนธรรมไหนที่ไม่เคยเกิดการเปลี่ยนแปลง แต่จะวัฒนธรรมจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เหมาะสมกับการดำรงอยู่ นอกจากนี้ก็ยังมีกรรมผสมผสานกันของวัฒนธรรมจนกลายเป็นลักษณะของสังคมร่วมของกลุ่มประเทศในลุ่มน้ำโขง ซึ่งการเข้ามาของชาติตะวันตกก็เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเข้ามาด้วยการค้าหรือการปฏิวัติอุตสาหกรรมก็ตามที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านสังคม และด้านความเชื่อ

ด้านบริบทและสภาพการเปลี่ยนแปลงของภาษาล้านนาในกลุ่ม 5 เชียง ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ทั้ง 5 เชียงมีการใช้ภาษาล้านนาในชุมชนที่เหมือนกันกล่าวคือ ใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน โดยทั่วไปยังมีการใช้ภาษาล้านนาหรือภาษาท้องถิ่นอยู่ที่ภาษาพูด (คำเมือง) ไม่ว่าจะเป็นที่เชียงใหม่ เชียงราย เชียงตุง เชียงรุ่ง (สิบสองปันนา) และเชียงทอง เพียงแต่สำเนียงอาจแตกต่างกันไปบ้าง แต่สามารถสื่อความหมายกันรู้เรื่องไม่ต้องอาศัยมคฺเทศกัในการนำพา เช่น เชียงใหม่ เชียงราย ออกเสียงคำว่า เกือบแคง ว่า “เกือแคง” เชียงตุง เชียงรุ่ง ออกเสียงว่า “เกือแคง” และเชียงทองออกเสียงว่า “เกือแคง” เป็นต้น ในชุมชน หมู่บ้าน คราวเรือนจะใช้ภาษาล้านนาเป็นภาษาสื่อสารเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นการประชุมหมู่บ้าน การประกาศเสียงตามสาย (ประชาสัมพันธ์) ของชุมชน/หมู่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับมณี พยอมยงค์ (Phayomyong, 1984) แต่ในขณะที่เดียวกัน

ภาษาล้านนาที่เป็นภาษาเขียนนั้น แต่ละเขียงยังมีการใช้อยู่แบบประปราย แต่ไม่มีการเขียนสื่อสารซึ่งกันและกัน เนื่องจากไม่มีผู้ที่มีความรู้ด้านนี้ หรือมีก็น้อยมากส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่เคยบวชเรียนมาแล้วเท่านั้น ยกเว้นที่เขียงตุงยังมีสอนกันอยู่ที่วัดในหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน และยังมีใช้เขียนป้ายชื่อวัด และสถานที่ราชการบ้างบางแห่ง

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยและคณะเห็นว่า มีประเด็นที่ควรอภิปรายหลายประเด็น ดังนี้

ประเด็นแรก ได้แก่ การฟื้นฟู อนุรักษ์ภาษาล้านนาไว้ให้ยั่งยืน ซึ่งจะเห็นได้ว่าบริบทและสภาพปัจจุบันของภาษาล้านนา เกิดวิกฤติพัฒนาธรรมอย่างมากซึ่งกำลังเกิดขึ้นในสังคม 5 เขียง และเป็นทีที่กล่าวขวัญมากที่สุดคือ วิกฤติด้านภาษาถิ่นที่กำลังถูกทำลายอย่างรุนแรง และมีแนวโน้มว่าภาษาท้องถิ่นเหล่านี้จะไม่มีโอกาสฟื้นคืนมาได้เลย เนื่องจากเด็กรุ่นใหม่หันมาพูดภาษาราชการแทนภาษาท้องถิ่นมากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้มองเห็นอนาคตได้ว่าจะเกิดการขาดช่วงการสืบทอดภาษาท้องถิ่นขึ้นในสังคม อักษรและภาษาล้านนามีแนวโน้มที่จะลดบทบาทไปจากสังคมมากขึ้น เนื่องจากมีประชาชนที่ได้รับการศึกษาแบบสมัยใหม่มีจำนวนที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้กลุ่มคนรุ่นใหม่ละทิ้งวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง ดังนั้น ผู้วิจัยและคณะเห็นว่าควรมีการฟื้นฟูที่จริงจัง เพื่อการอนุรักษ์ไว้ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของล้านนา แต่การฟื้นฟูอนุรักษ์นั้นต้องทำให้เป็นระบบ มีกระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลายให้เข้ากับบริบทและสภาพปัจจุบัน ซึ่งปัจจุบันที่มีการเรียนการสอนอยู่นั้นเป็นไปตามความชำนาญของครูผู้สอนภาษาล้านนา ไม่ได้จัดอบรมสัมมนาฝึกทักษะกระบวนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการจดจำ การอ่านและการเขียนจากครูผู้สอน สำหรับสื่อ อุปกรณ์การสอนก็ไม่ทันสมัย กล่าวคือไม่ได้นำโปรแกรมช่วยสอนภาษาล้านนา และเว็บไซต์ในคอมพิวเตอร์มาใช้ ซึ่งสอดคล้องกับสมเจตน์ วิมลเกษม (Wimonkhasem, 2003: Abstract) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนการสอนเพื่ออนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นภาษาล้านนาของจังหวัดน่าน พบว่าเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นภาษาล้านนา ด้านการจัดการเรียนการสอนและแนวทางการอนุรักษ์และสืบทอดภาษาล้านนาของสถานศึกษาในจังหวัดน่าน ว่าการเรียนการสอนเป็นการใช้ความชำนาญของครูผู้สอนภาษาล้านนา วิธีการสอนส่วนใหญ่เน้นการสอนแบบบรรยายให้ผู้เรียนจดจำการอ่านและการเขียนจากครูผู้สอน ขาดกระบวนการสอนที่หลากหลาย ไม่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สื่อ-อุปกรณ์การสอนใช้ตำราเรียนหรือแบบเรียนภาษาล้านนา ใช้แผ่นใส ขาดความทันสมัยไม่น่าสนใจ ไม่ได้ นำโปรแกรมช่วยสอนภาษาล้านนา (CAI : Computer Assisted Instruction) และ Web site

ในคอมพิวเตอร์มาใช้ การวัดผลประเมินผล ส่วนใหญ่มีการตั้งเกณฑ์และให้เป็นเกรดระดับคะแนน โดยอิงเกณฑ์วัดผลประเมินผลของสถานศึกษา ส่วนใหญ่ยังไม่วัดผลประเมินผลตามสภาพจริงเพื่อให้ทราบถึงพัฒนาการของผู้เรียน แต่จะทดสอบเน้นความจำเพียงด้านเดียว

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การจะฟื้นฟู อนุรักษ์ในเชียงใหม่ เชียงรายนั้น 3 องค์กรหลักประกอบด้วย (1) วัด (2) สถานศึกษา และ (3) องค์กรภาครัฐและเอกชน ต้องให้ความร่วมมือสร้างเครือข่ายซึ่งกันและกัน เพื่อดำเนินการให้เกิดการฟื้นฟูอย่างจริงจัง เช่น วัดก็จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนด้านภาษาล้านนา เช่นในสมัยก่อน ด้านสถานศึกษาควรจัดกระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย นำโปรแกรมคอมพิวเตอร์มาช่วยสอนเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ โดยเฉพาะการวัดผลประเมินผลต้องประเมินตามสภาพจริง เป็นต้น สำหรับองค์กรของรัฐและเอกชนต้องให้การสนับสนุนด้านงบประมาณในการดำเนินการและส่งเสริมสนับสนุนในการจัดทำเอกสาร หนังสือ ตำรา เช่น คู่มือเรียนภาษาล้านนา พจนานุกรมภาษาล้านนา เป็นต้น

ประเด็นที่สอง คือ การสร้างเครือข่ายในการฟื้นฟูอนุรักษ์ กล่าวคือ ภาษาล้านนาเป็นภาษาที่ใช้อณาจักรล้านนาในอดีต ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย เชียงตุง เชียงรุ่ง เชียงทอง เพียงแต่เรียกชื่อตามท้องถิ่นนั้น ๆ ได้แก่ เชียงตุง เรียกว่าอักษรไทขิ่น หรือไทใหญ่ เชียงรุ่ง เรียกว่าอักษรไทลื้อ และเชียงทอง (หลวงพระบาง) เรียกว่าอักษรธรรม โดยจัดการศึกษาในวัดเป็นหลักเนื่องจากเป็นอักษรที่บันทึกพระธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา แต่ปัจจุบันการศึกษาเล่าเรียนดังกล่าวได้หายไป จะเห็นได้จากเชียงใหม่ เชียงราย เชียงทอง จะมีศึกษาเล่าเรียนในสถานศึกษาของคณะสงฆ์เป็นหลัก ส่วนเชียงใหม่มีการเรียนการสอนในวัดที่เป็นชุมชนชาวไทลื้อที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเท่านั้น และผู้เรียนก็คือผู้ที่เข้าไปบวชในพระพุทธศาสนาเท่านั้น ประชาชนทั่วไปไม่ได้ศึกษาเล่าเรียน ยกเว้นที่เมืองเชียงตุงเท่านั้นที่ยังมีการศึกษาเล่าเรียนในวัดที่อยู่ในชุมชนเป็นการให้การศึกษาทันทีบรรพชิตและคฤหัสถ์ เริ่มตั้งแต่เยาวชนจนถึงผู้ใหญ่ที่สนใจที่อยู่ในหมู่บ้าน ชุมชน โดยบริหารจัดการแบบสร้างเครือข่ายในชุมชน เช่น เชิญบุคคลที่มีความรู้ภาษาไทยขิ่นไม่ว่าจะเป็นผู้ชายหรือผู้หญิงให้ไปเป็นครูผู้สอนแก่เยาวชนและผู้ใจ และใช้สถานที่ของวัดในหมู่บ้านเป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียน

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า การสร้างเครือข่ายเป็นสิ่งจำเป็นในการที่จะฟื้นฟูอนุรักษ์ภาษาล้านนาเพื่อสืบสานให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมให้ยั่งยืน แต่ที่สำคัญเครือข่ายนั้นต้องเป็นการสร้างคนในหน่วยงาน องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน จึงจะเป็นเครือข่ายที่ยั่งยืน เช่น องค์กรการบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล

องค์กรบริหารส่วนตำบล ตลอดถึงชมรมต่าง ๆ ด้วย เนื่องจากหน่วยงาน องค์กรดังกล่าว มีงบประมาณในการดำเนินงานสามารถที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้การฟื้นฟู สืบสานได้ ตามที่ผ่านมาการสร้างเครือข่ายเพื่ออนุรักษ์ภาษาล้านนา นี้ เป็นการสร้างเครือข่ายแบบ ธรรมชาติ กล่าวคือ เกิดจากการที่ผู้คนมีใจตรงกัน ทำงานคล้ายคลึงกันหรือประสบกับ สภาพปัญหาเดียวกันมาก่อน เข้ามารวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ ร่วมกันแสวงหาทางเลือกใหม่ที่ดีกว่า การดำรงอยู่ของกลุ่มสมาชิกในเครือข่ายเป็น แรงกระตุ้นที่เกิดขึ้นภายในตัวสมาชิกเอง (ฉันทะ) เครือข่ายเช่นนี้มักเกิดขึ้นในพื้นที่ อาศัยความเป็นเครือญาติ เป็นคนในชุมชนหรือมาจากภูมิลำเนาเดียวกันที่มีวัฒนธรรม ความเป็นอยู่คล้ายคลึงกัน มาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มโดยจัดตั้งเป็นชมรมที่มีกิจกรรม ร่วมกันก่อน ซึ่งสอดคล้องกับกองสุขศึกษา (Health Education Division, 2013: 13) เมื่อ มีสมาชิกเพิ่มขึ้นจึงขยายพื้นที่ดำเนินการออกไป หรือมีการขยายเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ ของกลุ่มมากขึ้น ในที่สุดก็พัฒนาขึ้นเป็นเครือข่ายเพื่อให้ครอบคลุมต่อความต้องการของ สมาชิกได้กว้างขวางขึ้น แต่การสร้างเครือข่ายสมัยใหม่ต้องมีหน่วยงาน องค์กรที่มีงบประมาณ เข้ามาร่วมส่งเสริมสนับสนุน

ประเด็นที่สาม ได้แก่ การปริวรรตภาษาล้านนา ภาษาล้านนาได้รับการปริวรรต มาตลอดเพื่อให้สามารถใช้กับภาษาอื่น ๆ ได้ จะเห็นได้ว่าเดิมภาษาล้านนามีเพียง 28 ตัว ต่อมาปริวรรตตามภาษาบาลีสืงหลเป็น 32 ตัว และได้พัฒนาตามอักษรไทยกลางจวบครบ ตามพยัญชนะไทย 44 ตัว และนำไปใช้กับรัฐที่เป็นอาณาจักรล้านนาทุกแห่ง เพื่อให้ การออกเสียงใกล้เคียงกับภาษาไทยกลาง การปริวรรตภาษาล้านนา โดยเฉพาะใน เชียงใหม่ เชียงราย เป็นการเทียบกับภาษาไทยกลาง แต่การปริวรรตที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ยังไม่เป็นระบบเดียวกัน กล่าวคือปริวรรตไปคนละทิศละทาง บ้างก็ปริวรรตไปตาม คำพูด บ้างก็ปริวรรตตามอักษร ทำให้ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ตูลาภรณ์ แสนปรน (Saenpron, 2010: 10-11) กล่าวว่า การปริวรรตวรรณกรรมล้านนา เท่าที่ผ่านมาและที่กำลังใช้กันอยู่ในปัจจุบัน ยังเป็นไปคนละทิศทาง ตามแต่ใจผู้ปริวรรต จะเห็นดีเห็นงามและง่าย ผู้บริโภคทั้งหลายจึงมักเกิดความสับสน ผู้ที่จัดวางระบบการปริวรรต และทำตามระบบนั้นอย่างเคร่งครัด ซึ่งสอดคล้องกับพระธรรมราชาวัตร (ฟู อุตตสิโว) ผู้เขียนหลักภาษาไทยพ่ายัพ และพจนานุกรมไทยพ่ายัพ และ สิง ฆะ วรรณสัย อ่างใน (Rungreangsri, 2003) ทั้งสองท่านได้ใช้หลักคล้ายกัน คือยึดเอาอักษรวิธีล้านนา เป็นหลัก ซึ่งมีระบบการกลายเสียงในพยัญชนะวรรคค่อนข้างตายตัว วิธีการดังกล่าวนี้ นับเป็น ระบบการปริวรรตที่แพร่หลายและเป็นแม่แบบการปรับปรุงวิธีการปริวรรตที่เป็นมาตรฐาน ที่นิยมกันในปัจจุบัน การปริวรรตตามวิธีการดังกล่าวนี้ อาจไม่สามารถตอบสนองการ อ่านของคนทั่วไป ดังนั้น จึงมีการปริวรรตตามเสียงที่ปรากฏ โดยไม่ได้ยึดระบบอักษรวิธี

ล้านนา เช่น ผลงานของเมืองใจ ชัยนิลพันธ์ ซึ่งเริ่มพิมพ์คำขอด้วยอักษรไทยกลางเมื่อประมาณ พ.ศ. 2495 และได้ขายลิขสิทธิ์ให้แก่นายประเทือง เก้าวพัฒนา เจ้าของร้านประเทืองวิทยา และนายประเทือง ได้นำวรรณกรรมคำขอมาพิมพ์ด้วยอักษรไทยกลางอีกหลายเรื่องเมื่อประมาณ พ.ศ. 2510 ด้วยเหตุนี้ วิธีการปริวรรตดังกล่าว จึงมีบางท่านนิยมเรียกว่า วิธีการแบบร้านประเทือง

ดังนั้น ผู้วิจัยและคณะเห็นว่า การปริวรรตภาษาล้านนาเป็นภาษาอื่นนั้น ควรเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากจะได้เผยแพร่ได้อย่างกว้างขวาง เป็นการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ สืบสานให้ภาษาล้านนาให้ยั่งยืนได้อีกทางหนึ่ง แต่ต้องทำการปริวรรตโดยเทียบกับตัวอักษรของภาษานั้น ๆ ให้ครบถ้วน ทั้งพยัญชนะ สระ เช่น เชียงราย เชียงใหม่ ใช้การผสมอักษรแบบไทยกลาง หรืออาจใช้การบันทึกเสียงของภาษาล้านนาจากคนท้องถิ่น เพื่อเทียบเคียงเสียงด้วยก็จะดีมาก ซึ่งสอดคล้องกับสำนักศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้จัดสัมมนาเมื่อปี 2528 เกี่ยวกับการกำหนดข้อตกลงในการปริวรรตอักษรล้านนาเป็นอักษรไทยกลางเพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ที่ประชุมมีมติร่วมกันว่า การปริวรรตอักษรธรรมล้านนาเป็นอักษรไทยกลาง ทำได้ 3 ระดับ คือ

1. การปริวรรตโดยการถ่ายเทียบตัวอักษรและเครื่องหมายทุกชนิด ที่ปรากฏในต้นฉบับอย่างเคร่งครัด วิธีการนี้ที่ประชุมเห็นว่า กรมศิลปากรและมหาวิทยาลัยศิลปากรได้ร่วมกันกำหนดไว้เป็นที่แน่นอนแล้วจึงไม่ขัดข้องที่จะใช้วิธีเดียวกันนั้นในการปริวรรตเอกสารประเภทจารึกอักษรธรรมล้านนาต่อไป

2. การปริวรรตโดยใช้อักษรและวิธีผสมอักษรแบบไทยกลาง

3. การปริวรรตโดยใช้อักษรไทยกลางบันทึกเสียงอ่านของชาวล้านนา วิธีการนี้เหมาะสำหรับการเผยแพร่วรรณกรรมล้านนาให้แก่คนในท้องถิ่นล้านนาโดยทั่วไป ทั้งนี้เพราะเป็นการปริวรรตโดยบันทึกเสียงอ่านโดยไม่คำนึงถึงรูปศัพท์ (แบบร้านประเทืองวิทยา) วิธีการตามข้อนี้เป็นไปได้ยาก เพราะไม่อาจบันทึกเสียงอ่านให้แม่นยำตรงกับการออกเสียงที่แท้จริง อีกทั้งการออกเสียงของคนในแต่ละพื้นที่นั้นก็แตกต่างกัน

ในขณะเดียวกันที่เชียงใหม่ หรือสิบสองพันนา รัฐบาลจีนก็ได้ปริวรรตอักษรไทลื้อเช่นกัน โดยปริวรรตจากการเขียนได้บรรทัดและมีสระ วรรณยุกต์เช่นภาษาล้านนา ไทขิ่น หรือไทใหญ่ ให้เขียนใหม่เป็นให้เขียนไว้ในบรรทัดเดียวกันหมดทั้งพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การปริวรรตตามเกณฑ์ต่าง ๆ นั้น ถึงแม้จะกำหนดให้ครอบคลุมมากเท่าใดแต่การถ่ายอักษรจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่งนั้น ยังมีปัญหาที่ไม่ลงตัวอยู่หลายประการ จะสังเกตเห็นว่าถึงแม้จะตกลงวิธีการปริวรรตให้ไปในทางเดียวกัน แต่เมื่อนำไปปฏิบัติกลับมีข้อแม้ปลีกย่อยอีกหลายประการ เช่นคำว่า

หือ ผู้ปริวรรตบางท่านอาจให้คำว่า ให้ คำว่า ไป บางท่านใช้ไฟ ดังนี้เป็นต้น หรือ อักษรศ, อย ที่มีในอักษรธรรมล้านนาเมื่อปริวรรตซึ่งน่าจะปริวรรตตามนี้ บางท่านก็เลี่ยงไปใช้ค, หย แทน โดยให้เหตุผลว่า ทำให้ผู้อ่านสับสนและอุปสรรคการพิมพ์ส่วนมากไม่ได้กำหนดไว้ หรือเสียงภาษาล้านนาไม่สามารถออกเสียงตามอักษรไทยกลางได้ครบ เช่น เขียนว่า “ทองเช่า” เมื่อเขียนเทียบกับภาษาไทยกลางจะได้ว่า “ท่งเช่า” แต่การอ่านออกเสียงไม่ตรงกับภาษาล้านนาไม่ว่าจะใช้เทียบอย่างใดก็ตามเสียงก็ยังคงผันไปครบถ้วนอยู่

ฉะนั้น บริบทและสภาพการเปลี่ยนแปลงของภาษาล้านนาในปัจจุบันจึงมีแนวโน้มว่าจะสูญหายไปไหนที่สุดถ้าไม่ช่วยกันฟื้นฟู อนุรักษ์ และสืบสานไว้ไม่ว่าเชิงใหม่ เชียงราย เชียงตุง เชียงรุ่งง์ เชียงทอง และจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือตอนบนที่เป็นอาณาจักรล้านนาในอดีต ผู้วิจัยและคณะจึงได้เสนอแนวทางการฟื้นฟู อนุรักษ์ และสืบสานในประเทศไทย 3 ประเด็น คือ การฟื้นฟูการเรียนการสอนในวัด ในสถานศึกษาทุกแห่งของภาคเหนือ การสร้างเครือข่ายการส่งเสริมสนับสนุนกับหน่วยงาน องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน และการปริวรรตภาษาล้านนาโดยเทียบกับอักษรไทยกลางแบบผสมอักษรเหมือนกับภาษาไทยกลาง

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้

ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางการฟื้นฟูและอนุรักษ์ภาษาล้านนาใน 5 เชียง ดังนี้

1. ให้สถาบันศาสนาเชื่อมโยงสร้างเครือข่ายกับสถาบันอุดมศึกษา สถานศึกษา และหน่วยงาน องค์กรท้องถิ่นให้ร่วมกันฟื้นฟูและอนุรักษ์จะทำให้เกิดการฟื้นฟูและอนุรักษ์ที่ยั่งยืนต่อไป เช่น การจัดทำพจนานุกรมภาษาล้านนา เป็นต้น
2. หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนนำไปสร้างเครือข่ายการอนุรักษ์เชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในท้องถิ่นได้อย่างมีคุณค่าและครบวงจร
3. หน่วยงานที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว ควรใช้ศิลปะและวัฒนธรรมล้านนาเชื่อมโยงไปยังเชิงตุง เชียงทอง เชียงรุ่งง์ เพื่อเปิดตลาดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

จากการศึกษาการวิเคราะห์ข้อมูลไม่ได้นำตัวแปรของความพึงพอใจไปเปรียบเทียบกับลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ดังนั้นเพื่อความละเอียดของการศึกษา หากมีผู้สนใจแนะนำให้ศึกษาเพิ่มเติมต่อยอดในเรื่องต่อไปนี้

1. เส้นทาง การท่องเที่ยวเชิงท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในกลุ่ม 5 เชียง

2. พระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรมของ 5 เชียงในกลุ่มแม่น้ำโขง

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์บริบทและสภาพการเปลี่ยนแปลงของ ภาษาล้านนาในกลุ่ม 5 เชียงนั้นเกิดขึ้นได้เนื่องจากผู้วิจัยและคณะได้แน่วแนวยุบายส่งเสริม การศึกษาคัมภีร์โบราณ อันเป็นมรดกล้ำค่าของชาติ โดยเฉพาะชาวล้านนา เพื่อเป็นการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและส่งเสริมให้มรดกอันล้ำค่าดังกล่าวยังคงอยู่สืบไป และเป็นสื่อสานสัมพันธ์ เชื่อมโยงกับรัฐโบราณของอาณาจักรล้านนาในอดีต อันจะนำไปสู่มิตรสัมพันธ์อันแน่นแฟ้น ต่อไปในอนาคตเมื่อสมาคมอาเซียนได้เปิดตลาดการค้าเสรีในภูมิภาคนี้

ดังนั้น งานวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์อาณาจักรล้านนา ภาษาล้านนา ที่เกิดขึ้นในอาณาจักรล้านนา รวมถึงการแพร่กระจายไปสู่ดินแดนห้าเชียงในภูมิภาค กลุ่มแม่น้ำโขง และพร้อมกันนี้ได้แนะนำแนวทางการฟื้นฟู การอนุรักษ์และส่งเสริมภาษาล้านนา ทั้งภาษาพูด และภาษาเขียน ให้ยั่งยืนสืบไปในอนาคต

งานวิจัยนี้สำเร็จลงด้วยดี ผู้วิจัยและคณะจึงขอขอบคุณคณะพระเถระ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ครูผู้สอนภาษาล้านนา ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย ประชาชนผู้สนใจทั่วไป ที่ได้ให้โอกาสแก่ผู้วิจัยและคณะได้ทำงานวิจัย อย่างมีคุณค่า สามารถเป็นประโยชน์แก่ท้องถิ่นในเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมต่อไป

References

- Health Education Division, Department of Health Service Support Ministry of Public Health. (2013). **The Creation of Network and Participation in Modification of Community Health Behavior** (การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของชุมชน). np.
- Phayomyong, M. (1984). **Thai Lanna Culture**. (วัฒนธรรมล้านนาไทย). Bangkok : Bangkok Office of the National Culture Commission.
- Wimonkhasem, S. (2003). **The Management of Teaching-Learning for Corseting and Handing Down the Local Wisdom of the Lanna Language of Nan Province** (การจัดการเรียนการสอนเพื่ออนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นภาษาล้านนาของจังหวัดน่าน). Chiang Mai: Chiang Mai University.
- Wittayasakphan, S. (n.d.) **A new Parading in the Language Study and Local Literaure** (กระบวนทัศน์ใหม่ในการศึกษาภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่น). Chiang Mai: Faculty of Humanities and Social Sciences Chiang Mai University.
- Saenpron, T. (2010). **Research Report on the Exchange of Ancient Lanna Document for a Study in Thailand Literature Course**; (รายงานการวิจัยปริวรรตเอกสารโบราณล้านนาเพื่อการศึกษาเรียนรู้รายวิชาวรรณกรรมไทยท้องถิ่น). Research report, Faculty of Humanities and Social Sciences Chiang Mai University, Chiang Mai: Chiang Mai University.
- Rungreangsri, U. (2003). **Lanna Literature**. (วรรณกรรมล้านนา) (5th ed). Bangkok: The Thailand Research Fund.